

Iz arhivskih fondov in zbirk

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 930.2:091"13"

Prejeto: 3. 5. 2011

Seminar iz temeljnih zgodovinskih ved, UNG 2009-2010. Listine prve polovice 14. stoletja

NIKOLA BABIĆ

študent 3. letnika Kulturne zgodovine na UNG
Vojkova cesta 8, SI-5250 Solkan
e-pošta: nikola.bs@hotmail.com

ROBERT DEVETAK

študent 3. letnika Kulturne zgodovine na UNG
Ročinj 12, SI-5215 Ročinj
e-pošta: robert.9ak@gmail.com

MARTIN GARZAROLLI

študent 3. letnika Kulturne zgodovine na UNG
Dutovlje 66, SI-6221 Dutovlje
e-pošta: martin.garzarolh@siol.net

MATEJA KREGAR GLIHA

študentka 3. letnika Kulturne zgodovine na UNG
Cesta v Mestni log 58g, SI-1000 Ljubljana
e-pošta: m.kregar@siol.net

PRIMOŽ SLANIC

študent 3. letnika Kulturne zgodovine na UNG
Porabska ulica 2, SI-9250 Gornja Radgona
e-pošta: primozsl@hotmail.com

MATJAŽ BIZJAK

dr. zgodovinskih znanosti, višji znanstveni sodelavec, /J M K ZRC SAZU
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana
e-pošta: matjaz@zrc-sazu.si

IZVLEČEK

Prispevek prinaša edicije petih srednjeveških listin, ki so jih izdelali študentje tretjega letnika Kulturne zgodovine na UNG v okviru seminarja temeljnih zgodovinskih znanosti. Listine so objavljene v skladu s sodobnimi ekdotičnimi načeli in opremljene s krajšimi vsebinskimi koleni tarji, povzetimi po nalogah, ki so bile izdelane v okviru seminarja,

KLJUCNE BESEDE: listine, srednji vek, ekdotika, temeljne zgodovinske znanosti

ABSTRACT

*THE SEMINAR ON BASIC HISTORICAL SCIENCES, UNG 2009-2010.
DEEDS OF THE FIRST HALF OF THE 14TH CENTURY*

In the article five medieval deeds are published. The work was carried out within the framework of the seminar on basic historical sciences by the third-year students of cultural history at the University of Nova Gorica. The deeds are published in accordance with contemporary ecdotic principles and accompanied with short commentaries from the papers delivered at the mentioned seminar.

KEY WORDS: deeds, the Middle Ages, ecdotics, basic historical sciences

Uvod

Na novem oddelku za kulturno zgodovino Univerze v Novi Gorici je v poletnem semestru študijskega leta 2009–2010 prva generacija študentov obiskovala predavanja iz temeljnih zgodovinskih znanosti. Predmetnik določa v sklopu predavanj tudi seminar, ki ga je bilo med številnimi vedami, ki jih vključujejo predavanja, najsmotrnejše vezati na ekdotiko. Tekstna kritika v njenem najširšem pomenu in objavlanje pisnih zgodovinskih virov namreč predstavljata nekakšen skupni imenovalec praktično vseh temeljnih (ah pomožnih) zgodovinskih ved, ki študente uvajajo v samostojno delo z zgodovinskimi viri starejših obdobj. Z objavo vira so tako študentje lahko v praksi preizkusili svoja znanja, pridobljena v okviru študija paleografije, diplomatike, kronologije, heraldike in sfragistike.

Za temo tokratnega seminarja so bile izbrane listine prve polovice 14. stoletja. Naloga, ki so jo študentje pripravljali individualno ob podpori skupnih konzultacij v predavalnici, je vključevala standardno transkripcijo vira z registrom in znanstvenim aparatom (zunanje značilnosti originala, morebitne predhodne obravnave, opis pečata in potreben komentar v opombah), datiranje, osnovno diplomatično analizo in krajši vsebinski komentar. Vse obravnavane listine se nahajajo v hrambi Arhiva Republike Slovenije v Ljubljani, kjer so jih študentje v okviru informativnega obiska v sklopu predavanj imeli priložnost videti v originalu in tudi opraviti del raziskave (opis pečata, branje na kopiji teže razpoznavnih mest).¹

Obravnavane listine nimajo skupnih vsebinskih točk, temveč so bile izbrane glede na zahtevnost pisave, okvirno dolžino in jezik, ki so se ga študentje učili v predhodnih letnikih študija. Ker gre za originalne dokumente in ne za »šolske primere« je njihova zahtevnost lahko le okvirno primerljiva, na pa povsem enaka. Prav tako je od študentov, ki se šele spoznavajo z delom na arhivskih virih, iluzorno pričakovati popoln izdelek. Namen seminarja je bil uvajanje v samostojno delo ediranja srednjeveških virov in ta je bil v celoti dosežen. Ker je smisel edicije pripraviti in dati na razpolago vir širši strokovni javnosti, se je zdelo povsem umestno in upravičeno, predvsem pa korektno do sodelujočih študentov, rezultate seminarja dejansko ob-

javiti v strokovni publikaciji, čeprav ne gre za vsebinsko homogen sklop virov. Listine so namreč nadvse univerzalen in v medievistiki pogosto uporabljan vir, in nedvomno tudi objava v takšni obliki ne bo ostala brez koristi za zgodovinske raziskave. Objavljeni teksti so uredniško korigirane različice z dodanimi dorzalnimi noticami, ki zaradi specifičnosti novoveških pisav, le v manjši meri obravnavanih v sklopu predavanj, niso bile predmet seminarskih nalog. Prav tako so kratki vsebinski komentarji v sklopu listinskega aparata, ki temeljijo na besedilu seminarskih nalog, ustrezno (nekje bolj, nekje manj) prirejani in dopolnjeni.

Pričujoča objava zajema pet originalnih listin, izstavljenih med leti 1323 in 1346. V izboru so zastopani zapisi različnih pravnih dejanj: v dveh primerih prodaja nepremičnine, volilo jutrnje, podelitev posesti v fevd in odkup v fevd podeljene posesti. Razen enega notarskega instrumenta (št. 3) gre v vseh primerih za pečatne listine tipa *ego/ich* oz. *nos/wir*, ki so se sredi 13. stoletja kot moderna oblika dispozitivnih poslovnih listin pojavile v t. i. južno-nemškem prostoru (termin vključuje tudi dežele na območju Vzhodnih Alp).² Glavno sredstvo overovitve je v vseh primerih pečat, ob tem pa vse listine z eno samo izjemo kot dodaten overovitveni element navajajo priče. Izjema je najmlajša listina (št. 5), ki izvira iz pisarne celjskih grofov, kjer so tovrstno prakso opustili dobro desetletje pred njeno izstavitvijo.³ Vse te listine sledijo za ta tip običajnemu zgoščenemu formularju s publikacijo, ki se navezuje na intitulacijo in prehaja neposredno na dispozicijo, najpomembnejši in temu primerno daleč najobsežnejši listinski del; temu sledi koroboracija in povsem na koncu datacija. V okviru dispozicijskih formul obravnavanih listin je mogoče poleg pertinentne formule (ali klavzule), ki je obvezni element vseh nepremičninskih transakcij, najti celo vrsto, glede na tip dokumenta različnih garancijskih klavzul; o možnosti povratnega kupa (št. 1), o odpovedi vsem zahtevam do prodane posesti (št. 1 in 4), o nuđenju pravnega varstva (št. 2 in 5) oz. denarne ali pa realne odškodnine (št. 2) v primeru zapletov, o prenosu podeljene posesti na dediče v primeru prejemnikove smrti (št. 5) in o pripravljenosti podelitve posesti v fevd tretji osebi, ki bi ji jo vazal prodal ali zastavil (št. 4). Za notarski instrument je značilna nekoliko drugačna struktura, in sicer objavljeni primerek uvaja verbalna invocacija, ki ji sledi datacija (del, ki se nanaša na čas),

Na tem mestu se iskreno zahvaljujem Juretu Volčjaku, oskrbniku zbirke listin v ARS, ki je za potrebe seminarja priskrbel digitalne kopije dokumentov in omogočil seminarsko delo v prostorih Arhiva Republike Slovenije.

² Redlich: Die Privaturkunden des Mittelalters, str. 122-123.

³ Schwanke: Beiträge zum Urkundenwesen der Grafen von Cilli (1341-1456, str. 414.

tej pa seznam prič. Glavni del dokumenta predstavlja strnjena dispozicija, za njo se nahaja drugi del datacije (navedba kraja in podrobne lokacije), dokument pa zaključujeta notarski znak in podpis.

Listine

1.

Viri k Pergerje j kostanjeviškim opatom Janezom sklenil kupoprodajno pogodbo. Za sedemnajst mark starih oglejskih pfenigov mu je prodal dve obdelani kmetiji v Dolenji Stari vasi pri Šentjerneju. Pogodbo so sklenili v samostanu, ob prisotnosti številnih prič.

1322 december 28.

Ori«, perñ v ABS, AS 1063, Zbirka listin, št. 78.

Reo.: Mlinaric, Topografija, str. 69, s- letnico 1323.

Dor%. not: Littera Ulrici Pergarii pro hiis mansibus de Altendorf (14. stol). — 2-bus mansibus (16. stol). — Altendarf habemus duos mansos ... 1323 (17. stol).

Dokumentje datiran % letnico 1323, ob upoštevanju božičnega stila pagre dejansko leto 1322.

Listina dokumentira nek nakup posesti kos tanjeviškega cistercijskega samostana, Cisterčiani so bili eden turned pomembnejših meniških redov, razširjeni po vsej Evropi. Red je poimenovan po samostanu Cîteaux v vzhodni Franciji, ustanovljen pa je bil leta 1098 % odcepitvijo od benediktincev. Hitro se je Širil in leta 1136 so posegli na slovenska tla % ustanovitvijo samostana v Stični. 7 let po%neje mu je sledil Vetrinj na Koroškem, tretji pa je bil Kostanjevica, Vstanovno listino mu je leta 1234 podelil vojvoda Bernard Spanheimski, poimenovali pa so ga Marijin Studenec (nemško Mariabrunn). Speinheimi so samostan postavili v bližino meje % Ogrsko, da bi utrdili svojo oblast na Dolenjskem in pospešili trgovino. Leta 1249 je vojvoda Bernard potrdil posesti, ki so takrat obsegale 221 hub na Dolenjskem, v okolici Žužemberka in na Koroškem. Poleg posesti je potrdil Še ra^ne pravice, privilegije in dohodke. Sko^i čas je samostan svoje ozemlje Širil, pridobival pa je tudi vse več pravic in privilegijev. Posesti so se nahajale na območju Gorjancev (večina na hrvaški stranij, Šentjernejskega, Krškega in Mrzlega polja, Catena, na Koroškem pa pri St. Vidu ob Glini, V začetnem obdobju je tiste bolj oddaljene menjal bližnje, nove pa je večinoma pridobil % darovnicami in nakupi od plemičev, pozneje pa tudi od meščanov. Taksen primer nakupa posesti v bližnji samostana od nižjega plemiča predstavlja pričujoča listina. Njen izstavite (j, Viri k Perger j sedečem v Krškem, je pripadal viteški klienteli gospodov Svibenskih^ Ze dve leti pred tem je kostanjeviškemu samostanu prodal hubo in mlin v isti vasi? Do 15. stoletja je taksno pridobivanje posesti popolnoma usahnilo, v 16. stoletju pa je samostan paradi turških vpadov doživel gospodarsko kri^o, ki se je Še poglobila % odvzemom dela posesti, na katere so se naselili uskoki. Ti so prevzeli kar tretjino posesti, večinoma na območju Žužemberka Samostan je bil ukinjen % dekretom dne 2. oktobra 1785.⁶

Ich Alreich Perger vergih offenleich mit disen gegenbærtigen prief und tuen chunt allen den, die in sehent, horent oder lesent, daz ich mit gueten willen und mit wolbedachten muet czden czeiten, da ich ez wol getuen moht, dem ersam herren apt Johansen cze Sand Mareyn prunn¹⁾ pey Lantstrost²⁾ und demselben gotshaus meins rehten erbs czwo besezzen hueb dacz Altendorf) mit keut und mit guet, reht und rjedleich czechauffen geben han um sibentzehen march alter Aglayer phening, der ich czehant schon und erleich von im gewert pin und sohol daz vogenant gotshaus dieselben czwo besezzen hueb czrehtem aygen ewichleich nutzen und innehaben mit keuten und mit guet, mit jechern, mit wismat und mit holtzz, mit stok und mit stayn, mit wazzer und mit gemayn und mit allem dem und darczle gehört unversprochenleich und unberwngenleich als ander sein guet, dazczwe demselben gotshaus gehört. Also mit auzgenomenr red ob ich den ersam herren apt Johansen oder daz oftgenant gotshaus cze Sand Mareyn prunn erman von dem perhrag, der nu schierist chunftlich ist inr iars vrist mit siebentzehen march alter Aglayer, so sint die egenanten czwo hueb mit allem reht von dem gotshaus mit herwider kedich und forey

⁴ Kos: Blesk ijate krone. Gospodje Svibenski— kratka zgodovina plemenitnih nasilnikov, str. 317—318; isti: Vite^ in grad, str. 169.

⁵ Mlinaric: Topografijaposesti kostanjeviške opatije 1234—1786, str. 66.

⁶ Razen posebej citiranega povzeto po: Mlinaric: Kostanjeviška opatija 1234—1786; Zadnikar: Kostanjeviški kloster »Fontis S. Mariae«, str. 37-38.

czemeim leben. Also daz ich liitfur dieweil ich keb, dieselben tzwo lieub nieman versetzten noch vercliauffen scliol noch enmach mit chaym relit. Nali meim tod schuUen die oftgenanten tzwo lieub mit allem dem relit als vorgeschoben stœt hinwieder des gotsliaus *cze* Sand Mareyn prun relitez aygen sein fur mein sœl und fur aller meiner vordem sœl czsadgerœt und *cze* urcliund *da.z* man ewiclicli in demsaelben gotsliaus, fur mein sael und fur meiner vordem sœl pietern scliol. Gescliadi auer, *da.z* ich den vogenanten lierren apt Johansen oder daz gotsliaus nilit emiant inr iars vrst mit sibenzelien march pliening als vor gesliriben stet, so soliol ich noch chayn mein erb¹⁾ hinfur chain ansprach noch chain gedingen nimer mer haben auf dieselben czwo lieub datz Altendorf und scliol ich dieselben tzwo lieub dem gotsliaus *cze* Sland^{b)} Mareyn prun ledigen und vrey nali landes relit vor allen ansprach. Daz lob ich pay mein trewn an alle pos list. Daz disel gelub stœt und unverproclien beleiben, gib ich dem gotsliaus *cze* Sand Mareyn prun disen prief mit liern Williahien von Pischlœcz⁴⁾ anliangunden insigel und mit meins lierren liern Rudolfs von Schierfeibberch³⁾ anliangunden insigel, die diser ding aller willig purgen und gezeugen sitit und mit meins sadbs anliangunden insigel besigelt und bezaiclient czeim stœten urcliund d(er) warliait. Des sitit gezeugen: lier Perlitol der pliarrer czdem Iladigen Clireuz,⁶⁾ prueder Tylman der prior, lier Ott von Siclierstayn,⁷⁾ Araclier *cze* Lantstrost, Thomas von Kotsclien,⁸⁾ Pliihpp und Gorg Bogdans sun und ander erber keut. Der prief ist geben datz Lantstrost, do nach Christes geburd ergangen waren tousent jar und drei hundert jar, damali in dem dritten und czwaynczgisten jar an der cliindlein tag *cze* weinaliten.

*Trije viseći pecali na per«. Iraku: 1) s čitatisti grbo v ni pečat v naravnem vosku, v Ščitu podoba zpicija; napis: * S. WILIVLMI I I PITSCHIEZE. — 2) manjka (ostal samo pergamentni trak). — 3) okmgel poškodovan pečat v naravnem vosku, od gornje ploskve ostal le drobec s črko E.*

"> orig. eerrb. ^h> paradi madefy nerazpoznavno.

^r> »Marijin Studenec«, kostanjeviški samostan,

²⁾ Kostanjevica,

³⁾ Stara vas pri Šentjerneju.

⁴⁾ Viseče.

Svibno.

⁶⁾ Vodbočje.

~> Grad Sicherstem, današnji S (ari grad Zumberački v Go jamih.

^h> Kočno, zahodno od Krškega,

[Robert Devetak]

Večat l Ujema Višeškega na listini 1322 dec. 28., -1RJ, ZL 78.

2.

Sofija Jeterbenška, poročena \ Rutlibom j Hmeljnika, izpričuje, da je bratom nemškega viteškega reda v Ljubljani za enajst mark starih oglejskih denarjev prodala eno hubo in pol v Mostah pri Ljubljani.

1330 december 2.

Original: v ABS, AS 1063, Zbirka listin, št. 91.

Obj.: Otarepec, GZL TI/11 (na več mestih skrajšana transkripcija).

Don>: not.: Vmb IV2 hüben cze Pruk pey Sant Peter ... (14. stol). — Kauffbrüeff von Sophia von Hertenberg ausge... über anderthalb hüben, gelegen unterhalb Laybach in dem dorf zu Pruk im Talle wismatten vnd holz an das Teutsche haus zu Laybach lauthen, datum 1336. No. 36. (16. stol).

Listina dokumentira prodajo plemiške posesti komendi Nemškega viteškega reda v Ljubljani, Kot prodajalka nastopa Sofija Jeterbenška. Rodbina, iz katereje izhajala, vitezi jeterbenski, so bili minis tenait koroških vojvod Spanheimov, in sicer ena turned viteških rodbin, ki so imele posest v okolici Ljubljane, sedež njihovega delovanja pa je bil grad Jeterbenk, po katerem so se tudi imenovali od leta 1207.¹ Tega leta se v ohranjenih pisnih virih omenja Gerloh I. Sredi 13. stoletja je njegov sin, Gerloh II. povzročal škodo Freisingu najjužnih mejah loškem gospostva, kar je vodilo do občasnih sporov. Ampak kljub občasnim sovražnostim z Freisingom je bil od konca 13. stoletja pogost gost v Škofji Loki, kot eden redkih nefreisinških vitezov. Rainere pa so se postrile in leta 1270 je Gundaker, maršal fireisinške Škofije, Gerloha II. ujel in Zetprl. Konec decembra 1278 se je Gerloh II. v Škofji Lokipomiril j fireisinško Škofijo ter obljubil, da se ne bo maščeval za svoje ujetništvo.⁸ Pogosto je bil tudi v Ljubljani, kjer je imela rodbina konec 13. stoletja postojanko. Po smrti kralja Rudolfa se je leta 1292 priključil zpezj proti Rudolfiovemu sinu Albrehtu I. in koroškemu vojvodu ter goriš ko-tirolskemu grofu Majnhardu IV., kar pa ni imelo bistvenega vpliva na nadaljnjo usodo rodbine? Njegov sin, Ulrik, Sofijin brat in porok v obravnavani listini, se pojavi v virih leta 1327. Njegovo rasprodajanje posesti pa je že pričalo o pešanju gospodarske moči rodbine. Jeterbenški in njihovi sorodniki so bili med pomembnejšimi prodajalci posesti komendi nemškega viteškega reda v Ljubljani, Za primer lahko navedemo obravnavano listino, j katero je Sofija, ljubljanski komendi prodala eno hubo in pol v Mostah pri Ljubljani",⁹ Zadnjič se Jeterbenški omenjajo leta 1375. Kaj se je pozneje dogajalo z njimi ne vemo, najverjetneje je rodbina po moški strani izumrla. Njihovo nekdanjo posest je po letu 1376 podeljeval v fevd Nikolaj Sommerecker, grado vi pa so postopoma začeli propadati.

Tudi prisotnost Nemškega viteškega reda v Ljubljani je tesno povedana s Spanheimi. Vojvoda Bernard naj bi jih že pred letom 1228 pripeljal kot pomoč pri utrjevanju oblasti v tamkajšnjem teritorialnem gospostvu, vendar prvi zanesljivi pisni vir o obstoju ljubljanske komende datira v leto 1256, ko je redu potrdil nekatere svoboščine. Leta 1268 se prvič pojavi v listini vojvode Ulrika tudi križevniška cerkev. Sedež Nemškega viteškega reda v Ljubljani je ležal na območju današnjih Križank, kjer je bilo pred njihovim prihodom središče prejšnjega pridvomega gospostva. Tu je potekala prvotna križevniška kolonizacija, v prvih letih 14. stoletja pa so intenzivno pričeli % zbiranjem posesti v okolici Ljubljane ter na Dolenjskem, večinoma % volili in nakupi od lokalnega plemstva ko t so bili omenjeni Jeterbenški¹

Ich Sophey von Hertenberch¹) Ruetliebes wiertin von Hophenbach²) vergich offenleich unt tuen chunt mit disen prief allen den, die in sehent, lesent oder horent, die nu sint und hernach chunftlich werdent, daz ich mit wol pedachten muet zu den czeiten, du ich ez wol getuen mocht mit gueter gunst und rat desselben meins hercen lieben wiertes Ruedliebs und meiner erben und mit rat meins herzzen lieben prueder hern Vleichts von Hertenberch, meins recht frei erb aigen guetes anderhalb hueb gelegen niderhalb Laybach³) in dem darf zu Pruk⁴) mit allen den rechten und ich ez in gehabt han und ander mein vaderen und mit alle, daz darczue gehört, ez sein echer, wismat, holcz, waid, stoch, stain, wazzer, gemain, auztrift vnd intrift, gesuecht und ungesücht, gepaun und ungepaun, swi ez gehaizzen sey, den erberen gaistlichen leuten den pruederen des Teuschen haus⁵) ze Laybach und demselben haus ebichlich in rechter aigens geber^a) zu pesiczen und ze nuczen, swie in daz aller peste fueget, verchaufet han umb ainlef march

⁷ Kos: *Vite^ in grad*, str. 144.

⁸ Volčjak: Ich N. von Hertenberch vergich ..., str. 51.

⁹ Kos: *Vite^ in grad*, str. 145.

¹⁰ Volčjak: Ich N. von Hertenberch vergich ..., str. 57.

^a Kos: Posest ljubljanske komende nemškega viteškega reda, str. 271-275.

alter Agliger phennig, der ich von in zu hant follchlich gewert pin mit solhen auzgenomnem red und gelubden, ob dieselben erberen prueder, die nu sint oder hernach chuenftich wernt oder dazselb ier haus jeman ansprechen wolde oder ansprech und villeicht pezzet rechten gehen wolde oder gehe auf dieselben anderhalben hueben, denn ich darauf gehabt han vnd mein vaderen, von den ez mich anerpt und dieselben prueder und ier haus nu darauf habent, des schol ich oder mein erben, die ich nu han und die mier got noch geben mach, oder mein egenanter herczen lieber wiert Ruetlieb mitsamt mein heben prueder Vireichen son vertreten und verantburten vor allem gericht, swa dieselben prueder des pedurfen und scherm nach des landes recht cze Grain. Tat wier des nicht und die erberen prueder und ier haus die genanten anderhalb hueben also verluren, so schol ich und mein vrogenanter lieber wiert mitsamt unseren erben, die uns nocht got geben mach, denselben erberen prüderen und iren haus in den naesten maned darnach und in dieselb anderhalb hueb anbehabt wurd, so scholt wier gepuenten sein ze geben sechcehen march alter Aglier phennig an alle widerred unferzogenelich. Taet wier des auer nicht, swelhen schaden dieselben erberen prueder und ier haus des naemen, den der cumdeuber oder der anderen prueder anier desselben haus sagte an aid und an taiding, den schül wier in ablegen an all wiederred. Daz schuln si haben auf uns und auf allen den vnd wier haben. Dis forgenante unser gelübde loben wiert volfuern und zu laisten pei unseren treuwen an aides stat an all aegelist und schol uns daran nicht ubertragen chain itneuwer funt. Darwider dise vargeschribden gelubde mocht der fanden werden und daz dise obengescriben gelubde den oftgenanten erberen prüderen und ierem haus stet peleibe vnd vnterprochen, so gib ich vrogenante Sophei in disen offen prief, der versigelt ist mit der vargenanten meiner herczen heben wiertes und prueder anagenten insigelen, darüber gib ich in ze gezeugen: Hertlein von Pillchgrez,⁶⁾ Chuernraten von Ig, Albern und sein aiden Niclau phleger in dem lant cze Chrain,^{b)} Lienharten den Parger, Marcusen und sein prueder Maeclein, Lienharten Albercz sun, Gorgen den Schremer purger ze Laybach und ander erber leut genueg. Der prief ist geben ze Laybach in dem selben Teuschem haus, du nach Christes geburt ergangen waren dreuzehenhundert jar und darnach in dem dreizgisten jar des nasten suntages nach sand Andres tag.

*Dva viseča pečata na pero. traku v naravnem vosku: 1) osmerokatni, nekoliko poškodovan, v polju podoba konjske glave; napis: * S RUTL[I]EB D[ER] [HOPF]ENBACH. — 2) okrogel; v polju Ščit j podobo neke vzpenjajoče se živali; napis: * S WOLR[ICU]S [HER]JTEN[BE]JCH.*

rede geben.

^{b)} orig. Cchrain.

jeterbenk.

²⁾ J[me]ljnik.

³⁾ Ljubljana.

⁴⁾ Moste.

^{f)} Nemški viteški red.

⁶⁾ Polhov Gradec.

[Primož Slanic]

3.

V notarskem zapisu, ki ga je kot poročno pismo sestavil notar Jakob de Ysnardo, I leman z Vikumberga podarja svoji nevesti Elizabeti, hčeri Franka iz Borga San Lorenzp, jutrnjo v vrednosti 400 liber beneških denarjev, krito z vsemi svojimi posestvi in dva hišna pomočnika.

1332 januar 20., Gorica.

Orijo, pero. v ABS, SIAS 1063, Zbirka listin, št. 97.

Re&: Koblar, Re&fi listin boštanjскеM arhiva, str. 204—205.

Dorz not.: Carta morgengabi Alsubete filie Franchi (14. stol). — Leonardus de Castro Novo ... hodie (18. stol).

Dokument priča o poročnem dogovoru v krogu višjega sloja prebivalcev Gorice. Razvoj tega naselja je najtesneje povezan z goriškimi grofi, ki so upravljali goriški ozemlje od prve polovice 12. stoletja pa vse do izumrtja leta 1500, ko je prešlo v roke Habsburžanov. V tržno naselbino, locirano pod sedečem deželnega gospoda, se je naseljevalo precej pestro prebivalstvo. Tu so živeli Slovenci, Judje in rornansko, predvsem plemiško prebivalstvo z \ahoda, zahvaljujoč posestvom goriških grofov na Koroškem pa je v Gorici prebivalo tudi veliko Število nemških družin. Z naraščajočim pomenom funkcij regijskega trgovskega, sodnega in upravnega centra,² so se v trg pod gradom polagoma naseljevali tudi ministerjali in vazali goriških grofov. Kot je razvidno iz pričujoče listine, se je v hišo goriškega trgana (?) Franka, po rodu i\ Borgia San Lorenzo v pokrajini Mugello severno od Firenc, priženil Herman z Vikumberga, Grad pri Dragi, SZ od Kozing, je leta 1249 na ozemlju tržaškega Škofja postavil goriški ministerial Almerik iz Karsperga in ga prejel od Škofja v fevd. Grad je skozi 14. stoletje ohranjal status goriškega fevda tržaške Škofije, rodbina kastelanov, ki se je začela imenovati po njem Vikumberski, pa se je uvrščala v krog goriških ministerialov³

In Christi nomine amen. Anno eiusdem domini millesimo trecentesimo tricesimo secundo indictione quintadecima, die vigesimo mensis ianuarii, presentibus») domino Wicardo de Raspurch¹), Wricio Alio domini Maynardi de Barbana,²) dicto furpas Alio domini Iacobi de Cormono³), Iacobo dicto Merlino Anthonio et Symone Tuschis habitatoribus Goricie⁴), Mathia quondam Rappoti dicti loci, Millano de Vtino⁵) Alio domini Iacobi de Paona testibus rogatis et alliis. Hermanus de Vinchembergh⁶) quondam domini Heinr(i)ci dédit, tradidit et donavit Alsubete uxori sue, filie Franchi de Burgo Sancti Laurencii de Musello,⁷) habitatoris Goricie nomine morgengabi seu antelecti quatringsas librorum denariorum Venetorum parvulorum super omnibus bonis suis ad faciendum omnimodum suam voluntatem tam in vita quam in morte. Et insuper duos de masnata silicet vnum virum nomine Laurencium, filium Thomasii, filii Remstechorii et vnam mulierem nomine Alsubetam, fiam Artiii et sororem Weli, de quibus ut super possit facere quicquid placet. Pretibus et mandatis cuius Hermani nobiles viri domini Fredericus et Gerlochus fratres de Vinchembergh, Otho et Albertus fratres predicti Hermani et Leonardus dictas Lense de Castronouo⁸) ipsi Alsubete de predictis omnibus extiterunt fideiusores se et eorum bona eidem principaliter et insolidus obligantes.

Actum in mercato Goricie in domo Franchi in camera ubi dicti iugales iacebant.

(SN) Ego Iacobus de Ysnardo de Taruisio publicus imperiali auctoritate notarius predictis omnibus interfui et rogatis hec scripsi.

"> nak nadno vstavljeno v pralen prostor ob koncu besedila.

Rašpor, nekdanji grad nad istoimensko vasjo v Cičariji,

²> Krmin.

³> Barbana v jugovzhodni Istri,

⁴> Gorica,

⁹ Videm (Udine).

V Grad Vikumberg pri Dragi na Tržaškem.

~> Brgo San Lorenzo v pokrajini Mugello severno od Firenc.

⁵) Novi grad, danes razvalina Starigrad pri Podgradu.

[Nikola Babić]

¹² Kosi: Zgodnja zgodovina srednjeveških mest na Slovenskem, str. 103—104.

¹³ Kos: Urbarji Slovenskega primorja 2, str. 41-42.

o Ifc-miift «ITfW (a^uifteji&r
 ^^fc.wnAÄT - Sut «SfjdW SÖ.^
 9c: Aß» -trytgydj* .
 ^ pJIë p k' stf
 % eu: ^ .lü«. st tf^w pt'sw-'j!^

F I *
 ^ (U **fiU-** tnAfilH
 fi^a^-JW

«P .j Lu»: ^^ .-• Step - —

U & r f f ^ r
 r^ ' ^ +
 s

•-fil-»^" r 1 e ...A.,

Notarski instrument goriškega notarja Jakoba de Ysnardo, 1332jan. 20., 1R5, ZL P7.

4.

Schr'otel (Kranschrot) in njegova %ena fliltpurga prodata briksenskemu Škofu Mateju dvor na Poljšici, tretjino jame v go^du poleg vasi in pravico do tretjine od dveh planin v Bohinju, kar vse sta imela v fevdu od Škofje.

1344 april 24.

Ori«., per«. v.-IRS, .-If 1063, Zbirka listin. Št. 122.

Dor-y. not.: Ain kaufbrieff vmb den hof |in| Poglascliicz vnd vmb ain dritten theil an aine loch, das in dem forst dabey ist mit sampt... aine dritttail auf ain alben in der Wochein (15. stol.). — nadaljevanje: per 50 markli Agleier pfenning, de anno 1344. Bisclioff Mattlieusen kaufpriff. Num. 13, Lit. i' (18. stol.). — No. 19 (19. stol).

Listina dokumentira odkup fevda, ki «a je opravil briksenski Škof od svojem va-mla na ozemlju Škofijskem blejskem gospostva. Začetki tega gospostva segajo v leto 1004, ko je cesar Henrik II. podaril Škofu . Albuinu posestno jedro v okolici Blejskega jezera, ki je nadaljnjiimi vladarskimi damvnicami in arondacjsko ter kMom-yacijsko dejavnostjo . ilbuinovih naslednikov preraslo v obseden teritorialni kompleks in doseglo svoj optimalni obseg v 13. stoletju. Škofje so večino posesti ohranjali pod neposredno upravo, del pa so jo v obliki fevdov podeljevali svojim ministerialom in vazalom, ki so običajno

%asedali upravne in obrambne funkcije v okviru gospostva} Eden taksnih fevdov je bil v listini omenjeni dvor na Poljski pri Gorjah. V tem času je bil podeljen v fevd Schrot lu, enemu od treh bratov rodbine Kranschrot, kiji lahko sledimo v brisenskih virih 14. stoletja,¹⁵ Čeprav je odkupljeni fevd, vključen v Škofijski urbar, nekaj časa prinašal neposredno gospodarsko korist, je bil njegov primarni namen vendarle nagrajevanje gosposčinskih uradnikov. Škof ga je že leta 1351 podelil v fevd Diemonu, pripadniku rodbine blejskih gradiščanov i\Brunecka (•Cumpene).¹⁶*

Ich Schrötél und ich Hiltpurch sein wirtin, **wir** veriehen offenleichen fur ùns und alle ùnser erben, sun und tochter, die wir itzen haben oder noch gewinnen und tùn chunt allen den, die in sehent, horent oder lesent, daz wir dem erwidigen unserm genedigen herren pischof Matheo, allen seinen nachomen und seinem gotzhaus ze Brichsen¹) ùnseren hof gelegen ze Poglascitz²) pey der veste ze Veldes³) verchauft haben mit furtzucht willichleich recht und redleich und auch mit wolverdachten mut, rat, gunst und willen aller unserer freund mit ekchern, wismat, wayde, holtz, wazzer runst, wag und rayn, stock und stain. Sunderleich ain dritail an ainem loch, daz in dem vorst da pey ist mit sampt ainem recht eins dritails auf zwain alben, die in Vochein⁴) gelegen sint, die ich mit meinen prudern Vireichen seligen und Sygharten paydenhalben gehabt han mit allem dem recht und darzû gehört, besucht und umbesucht ze besetzen und einsetzen, gepawen und ungepawen und wie ez genant ist, nichtz nicht daran auf zenemen umb fiimftzich march Agleyer pfenning, der niedern zal, ie acht pfunt Perner fur ain march zeraiten, der wir gar und gentzichleich gewert sein mit rechter zal und davon han ich Schrötél dem vorgebant meinem herren pyischof Matheo und seinem gotzhaus daz vorgebant gut ze Prychsen und aber Petern und Chunraden prudern dez Diemen sehgen sun von Cumpenne ze den **Zeiten** purgrafen ze Veldes aufgeben mit den vorgebant rechten gar und gentzichleichen ledichleich und umbedwnngenleich, alzo daz ich noch mein vorgebant wirtin mitsampt unser payder erben alz si vorbenant sint dehain ansprach fürbaz darnach ewichleich nimmer mer haben sülleti. Ez ist auch ze wizen, daz wir daz vorgebant gut mitsampt den egescriben rechten von unserm egnantem herren und seinem gotzhaus ze Prichsen ze rechtem lehen gehabt haben mit dem er tun und lazzen mach swaz er will, alz mit seinem aygenleichem gut, daz **wir** im scherm[en]^a) und vertreten sullen vor aller ansprach vor gaistleichen und weltleichem recht. Wa dez not beschehe auch melden wir ob an dem vorbenanten prief icht vergezzen were ze schreiben, daz daz dem vorge(anten) herren hern Matheo, seinem gotzhaus und allen seinen nach(k)omen an schade sey mit urchünde dises priefes, der geben ist ze Veldes auf der veste, darauf diseu vorbenanten sache geschechen ist mit dez erbern ritters hern Niclau von Veldes und Syghartes meins pruders anhandengen insigeln, die daz durch unserer pete willen getan habent. Dez sint gezeuge: her Reyger ze den **Zeiten** chapplan in dem Werde⁵) Wilhalm der Landenwerger, Hans sein prüder, Wühfinch von Grimschitz⁶) Vlreich der richter von Radmansdorf⁷) und anderer erber leut genuch. Daz ist geschehen, do man zalt nach Chistes geburt und auch ergengen waren dreutzehen hundert jar, darnach in dem vier und^b) vierzegistem jare, an sand Jorgen tag.

Okrogel grbovni pečat izstavite lja v naravnem vosku na perg. traku, v petero listu Ščit % banj lis kom (?); napis: + S. NICHOLAI. D. VELS . MIL.F! IS.

*"J na tern delu poškodba na pergamentu.
V ponovno und.*

Brixen na južnem Tirolskem.

²> *Poljšica pri Gorjah.*

»Bled:

⁴> *Bohinj.*

^f> *Otok na Blejskem jezeru.,*

V Grimšče.

^r> *Radovljica.*

[Martin Garzarolh]

¹⁴ Bizjak: *Urbarji briksenske škofije*, str. 47—52.

« Pleterski: *Župa Bled*, str. 48, 101.

¹⁶ Prim, listino 1351 januar 9, ARS, AS 1063, /L, št. 151; Bizjak: *Urbarji briksenske škofije*, str. 54.

5.

Grof Friderik I. Celjski podeljuje v fevd Hansu Sirskemu, v-upniku na Ponikvi, desetino od zemljišča v vaseh Rečica in »Mitte« pri Laškem, kije ta kupil od Hansa Stražberškega. V primeru Hansove smrti se Celjski zavezujejo omenjeno desetino podeliti v fevd njegovim bratom oz njihovim dedičem.

1346 junij 14.

Orijo, pers. v ARS, AS 1063, Zbirka listin, št. 130.

DorZ: not: Fridrich graf von Cili zehend ertheilung an Hanss pfarer zu Ponikve, datum anno 1346 (18. stol, na prilepljenem papirnem listku).

Listina dokumentira fevdno podelitev desetinske posesti celjskih grofov. Rodbina, kiji od prve polovice 12. stoletja dalje sledirno v virih kot gospodom Zovneškim, od leta 1341 pa kot grofom Celjskim, je pustila neizbrisen pečat slovenski srednjeveški zgodovini. Prvi pomembnejši Zfl^{on} njihovemu vzponu je dalo dedovanje posesti po izumrlih Vovbrških (1322—1333) j središčem v Celju, kmalu zatem (1336) pa so na podlagi različnih posojil prejeli v zastavo obsežno gospostvo Laško v neposredni sosesčini¹ Temu posestnemu sklopu so pripadale tudi desetine, ki jih je grof Friderik I. z, dotično listino podelil v fevd Hansu Sirskemu. Hans, tedaj župnik v Ponikvi, je desetine sicer kupuil, vendar je fevdna posest terjala Še podelitev v fevd j strani seniorja, čigar privoljenje je bilo običajno potrebno pridobiti žp pred prodajo.

Wir graf Fridereich von Cili und unser erben veriehen mit disem offen brif allen den die in sehent oder horent lesen, daz wir verleihen und verlihen haben dem erberm manne hern Hans ze den **Zeiten** pharrer ze Ponikel¹) den zehenten, der gelegen ist in der Reschitz²) und in der Mitte³) in dem £rbar ze Tiuer,⁴) der weilen und ee hern Hans von Strazberch⁵) gewesen ist von dem in der vorgenant her Hans pfarrer ze Ponikel chaufft hat. Wir verleihen im auch den selben zehenten und haben im den verlihen mit allen den rechten und dartzu gehorent oder gehören sullen, wie die genant sind. Daz er sein sei gerut gar und gantzlich und recht und redlich und sol uns noch unsrn erben dhainen dienst da von tun. Wir veriehn auch und loben pey unseren trewen wer daz ob der vorgenant her Hans mit geschefft verfur, welihen seiner brudern er den vorgenanten zehenten schuff, daz sullen wir stet haben und sullen den oftgenanten zehenten leihen den selbn seinen brudern und allen iren erbn, sun und tochteren, an alle wiederrede und an alles vercziehen mit allen den rechten als in der vorgenant her Hans ir bruder inne gehabt hat. Wer auch des got enwelle ob der egenant her Hans an gescheffte verfur, so sullen wir und unser erben den egenanten zehenten fur sich seinen brudern verleihen hern Symonn priester von Scheye⁶) und Witiein, Petern, Heinczlein, Fridereich, Chunczlein und Jeklein von Scheyer und allen iren erben, sun und tochteren an alle Widerrede und an alles vercziehen mit allen den rechten als in her Hans ir bruder inne gehabt hat. Wir lobn auch pey unsern trewen, daz sein bruder des ungolten sullen sein ob her Hans priester ist und an geschefft verfure. Wenne daz geschech, des got enwelle, daz her Hans an gescheffte verfure, so sullen wir fur sich den vorgennanten zehenten seinen brudern verleihen als vor hie geschribn stet an alle Widerrede. Auch loben wir in den vorgenanten zehenten ze schermen und ze vertreten vor aller ansprach nach lehens recht. Wer auch ob der egenant her Hans pharrer ze Ponikel versetzen oder verchauffen wolt den vorgenanten zehnten, da sullen wir unsern guten willen zu geben wenn er in versetzte oder verchaufte, dem sulle wir in verleihen an alle Widerrede, daz lob wir pey unsern trewen. Daz daz stet und unzerbrochen beleib, daruber gebn wir disen offen brif versigelten mit unserm anhangunden insigel. Der geben ist ze Cili zu ainem urchund der warheit nach Cristes gepurd dreutzehen hundert iar, darnach In dem sechs und virczchisten iar des mittichens an gotes leichnam abent.

¹⁷ Grafenauer: Celjski grofje, str. 12-13; Kos: *Celjska knjiga listin* L, št. 160, str. 181-182.

Okrogelgrbovni pečal i^slavilelja v naravnem vosku na perg. Iraku, v Šeslerolislu Šal s tremi Šesterokrakimi ^ve^dami;
napis: + S. KRIDERICI. COMITIS . CILIE.

¹> Ponikva, severno od Šentjurja.

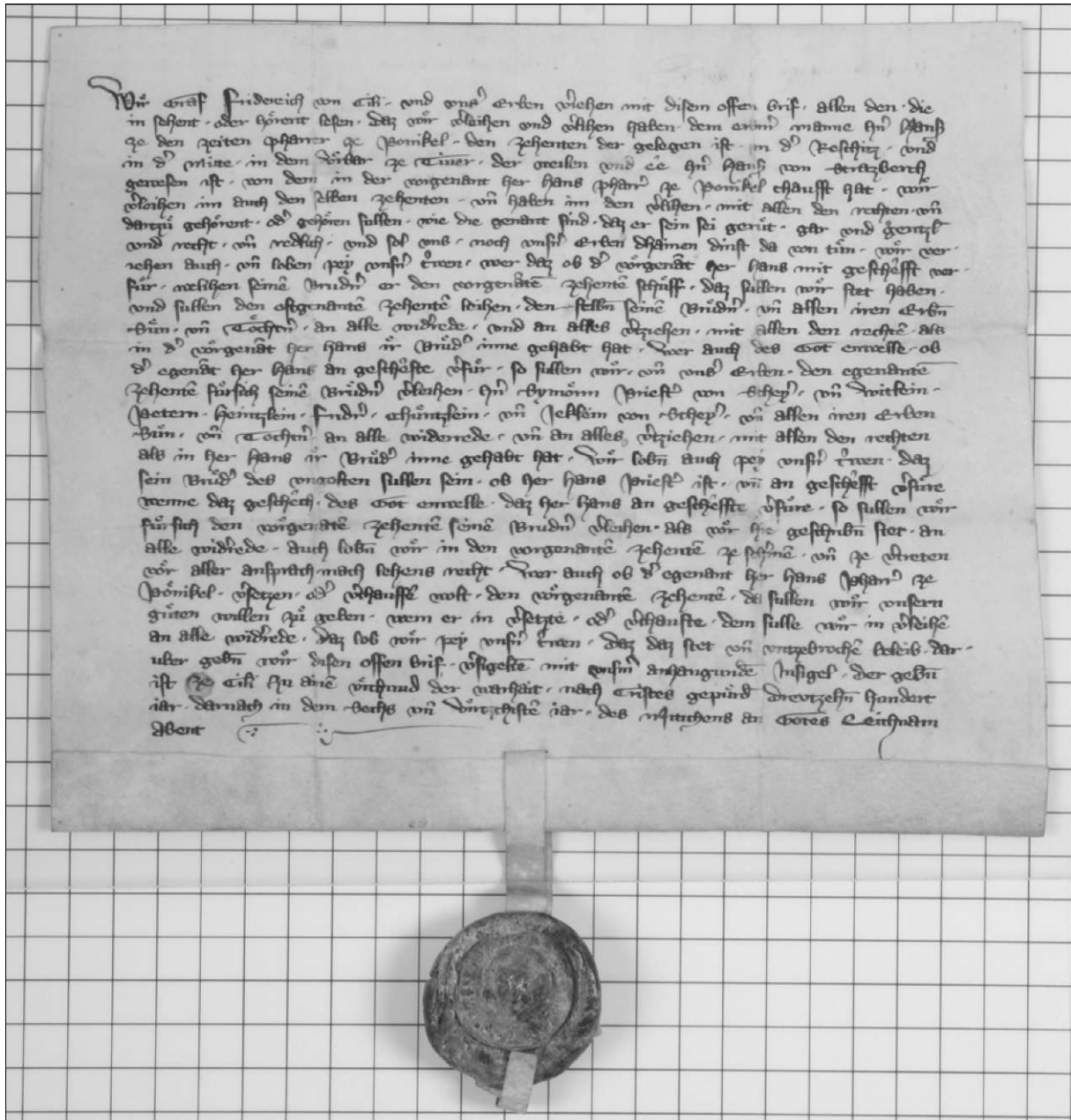
²) Rečica pri Laškem.

³) Neidentificiran kraj v bližini Laškega.

⁴> Laško.

Slra-yberk pri Kntielju.

⁶> Shje, pri Zidanem mostu.

Listina Friderika I. Celjskega 1346jun. 14.,. 1R5, ZL 130.

Viri in Literatura

Arhivski viri

Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana
AS 1063, Zbirka listin (ZL).

Objavljeni viri

- Bizjak, Matjaž: *Srednjeveški urbarji za Slovenijo, 5. Urbarji briksenske Škofije 1253—1464*. Ljubljana : Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, 2006 (Thesaurus memoriae. Fontes 3).
- Kos, Dušan: *Celjska knjiga listin I. Listine svobodnih gospodov Zovneških do leta 1341*. Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti ; Celje : Muzej novejše zgodovine, 1996.
- Kos, Milko: *Urbarji Slovenskega primorja 2. Viri za zgodovino Slovencev 3. Srednjeveški urbarji za Slovenijo 3*. Ljubljana : SAZU, 1954.
- Redlich, Oswald: *Die Privaturkunden des Mittelalters*. V: Erben, W.; Schmitz-Kallenberg, L.; Redlich, O.: *Urkundenlehre III. Handbuch der mittelalterlichen und neueren Geschichte IV*. München - Berlin 1911.
- Literatura**
- Grafenauer, Bogo: *Celjski grofje. Enciklopedija Slovenije 2*. Ljubljana : MK. 1988, str. 12-15.
- Kos, Dušan: *Blesk fyate krone. Gospodje Svibenski — kratka zgodovina plemenitih nasilnikov*. Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2003 (Thesaurus memoriae. Dissertationes 1).
- Kos, Dušan: *Vitez Vloga ,g^{ra} dov v življenju plemstva na Kranjskem, slovenskem Štajerskem in slovenskem Koroškem do začetka 15. stoletja*. Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005.
- Kos, Dušan: *Posest ljubljanske komende nemškega viteškega reda (od 13. do srede 18. stoletja)*. *Zgodovinski časopis* 38 (1984), št. 1-2, str. 271-290.
- Kosi, Miha: *Zgdnja zgodovina srednjeveških mest na Slovenskem. Primerjalna študija o neagrarnih naselbinskih središčih od zgodnjega srednjem veka do 13. stoletja*. Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009 (Thesaurus memoriae. Opuscula 1).
- Mlinaric, Jože: *Kostanjeviška opatija 1234—1786*. *Kostanjevica na Krki* : Galerija Božidar Jakac, 1987.
- Mlinaric, Jože: *Topografija posesti kostanjeviške opatije 1234—1786*. *Kostanjevica na Krki* : Dolenjski kulturni festival, 1972.

- Pleterski, Andrej: *Zupa Bled. Nastanek, razvoj in prežitki*. Ljubljana : SAZU, 1986 (Dela 1. razreda SAZU 30 (= Dela Inštituta za arheologijo, 14).
- Schwanke, Robert: *Beiträge zum Urkundenwesen der Grafen von Cilli (1341—1456)*. *Mitteilungen des Österreichischen Instituts für Geschichtsforschung*. Erg.-Band 14 (1939), str. 411-422.
- Volčjak, Jure: *Ich N. von Hertenberg vergich ... Vitezi Jeterbenški v zgodovinskih virih. Od Jakoba do Jakoba. O krajih in ljudeh občine Medvode*. Medvode : Zgodovinsko društvo : Občina, 2006, str. 45-64.
- Zadnikar, Marijan: *Kostanjeviški klošter »Fontis S. Mariae«*. Ljubljana : Družina, 1994.

Zusammenfassung

SEMINAR ÜBER HISTORISCHE GRUNDWISSENSCHAFTEN, UNIVERSITÄT NOVA GORICA, 2009-2010.
URKUNDEN AUS DER ERSTEN HÄLFTE DES 14. JAHRHUNDERTS

An der neuen Abteilung für Kulturgeschichte der Universität Nova Gorica besuchte im Sommersemester des Studienjahres 2009—2010 die erste Generation von Studenten Vorlesungen über historische Grundwissenschaften. Der Fächerkanon legt im Rahmen der Vorlesungen auch ein Seminar fest, das unter den zahlreichen, von den Vorlesungen einbezogenen Wissenschaften am zweckmäßigsten an die Textkritik zu koppeln war. Die Textkritik in ihrer breitesten Bedeutung und die Publikation schriftlicher historischer Quellen stellen nämlich eine Art gemeinsamer Nenner praktisch aller historischen Grund- und Hilfswissenschaften dar, die die Studenten in das selbstständige Arbeiten mit historischen Quellen aus älteren Zeiträumen einführen. Mit der Veröffentlichung einer Quelle konnten so die Studenten ihre im Rahmen des Studiums von Paläographie, Diplomatik, Chronologie, Heraldik und Sphragistik erworbenen Kenntnisse in der Praxis überprüfen.

Als Thema des diesmaligen Seminars wurden Urkunden aus der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts ausgewählt. Die von den Studenten mithilfe gemeinsamer Konsultationen im Hörsaal individuell vorbereitete Aufgabe schloss Standardtranskription einer historischen Quelle mit Regest und wissenschaftlichem Apparat (äußere Merkmale des Originals, eventuelle Vorbehandlungen, Beschreibung des Siegels und erforderlicher Kommentar in Anmerkungen), Datierung, grundlegende diploma-

tische Analyse und kürzeren inhaltlichen Kommentar ein. Alle behandelten Urkunden befinden sich im Archiv der Republik Slowenien in Ljubljana, wo die Studenten im Rahmen eines informativen Besuchs Gelegenheit hatten, die Urkunden im Original einzusehen und auch einen Teil der Forschungsarbeit (Beschreibung des Siegels, Lektüre schwerer erkennbarer Stellen auf Kopie) durchzuführen.

Die veröffentlichten Texte sind redaktionell korrigierte Varianten mit zusätzlichen dorsalen Notizen, die aufgrund der Spezifität der neuzeitlichen, im Rahmen der Vorlesungen nur in geringerem Umfang behandelten Schriften nicht Gegenstand der seminaristischen Aufgaben waren. Auch die kurzen inhaltlichen, auf dem Text der seminaristischen Aufgaben basierenden Kommentare im Rahmen des Urkundenapparates wurden entsprechend bearbeitet und ergänzt.

Die vorliegende Veröffentlichung umfasst fünf, zwischen 1323 und 1346 ausgestellte Originalurkunden. In der Auswahl sind Aufzeichnungen verschiedener Rechtshandlungen vertreten: in zwei Fällen der Verkauf einer Immobilie, das Vermächtnis einer Morgengabe und die Vergabe und Ablösung eines Lehnsgutes. Außer einem Nota-

riatsinstrument (Nr. 3) handelt es sich in allen Fällen um Siegelurkunden vom Typ *ego/ich* bzw. *nos/wir*, die Mitte des 13. Jahrhunderts als moderne Form dispositiver Geschäftsurkunden im sog. süddeutschen Raum vorkamen (der Terminus schließt auch die Länder des Ostalpenraums ein). Das wichtigste Beglaubigungsmittel stellt in allen Fällen das Siegel dar, wobei alle Urkunden mit einer einzigen Ausnahme als zusätzliches Beglaubigungselement Zeugen anführen. Die Ausnahme bildet die jüngste Urkunde (Nr. 5), die aus der Schreibstube der Grafen von Zilli stammt, wo solcherlei Praxis ein Jahrzehnt vor deren Ausfertigung aufgegeben wurde. Alle Urkunden halten sich an ein für diesen Typ übliches knappes Formular mit einer Publikation, die an die Intitulatio anknüpft und unmittelbar in die Disposition übergeht, den wichtigsten und dementsprechend umfangreichsten Teil der Urkunde; daran schließen die Corroboratio und ganz am Schluss die Datierung an. Im Rahmen der Dispositionsformeln der behandelten Urkunden ist außer der angemessenen Formel (oder Klausel), die ein vorgeschriebenes Element aller Immobilientransaktionen darstellt, eine ganze Reihe bezüglich des Dokumententyps unterschiedlicher Garantieklauseln zu finden.

UST OF SfîLOORi PASSENGERS

Herr V. Bemischfo
 Fräulein von Benesch
 Signor Coccaglialis
 Mr. Corely
 Herr . J. Fischer
 Herr Fmil Flusser
 Herr Redakteur Milan Fucik
 Herr Dr, H. H. Häazen
 Herr Dr. Wilhelm Ritter von Hauer
 Mr. L. Harpster
 A4r. C. H. Heüberer
 Miss Carmela Ippavicz
 Herr Dr. Krämer
 Herr Krämer
 Herr Dr. Krichauf
 Frau Krichauf
 Herr Lustig -
 t Baron Mever Q u C J
 Baronin Mever -**MARIA**
 Mr. Miller
 Mrs. Miller and Child
 Miss n. Mitebener
 Herr Dr. Jos. B. Hovak
 Herr Sattmann
 Frau Sattmann
 Fräulein Boiz Sevruty
 Miss M. V. Siinunövic
 Herr Oberleutnant Karl Scholz
 Herr Dr. Kar) von Schonbere^{e-r}
 Frau von Scliönberga-r
 Signor Jero Tbauassis
 Frau Thieler
 Mrs. H. Vtilerjev

Seznam salonskih potnikov parnika »T. S. S. - Alice«, med katerimi se omenjata tudi baron in baronica Mayr, 1912. Zasebni arhiv Elisabeth grofice T Jenckel-Donnersmarck, rojene baronice Mayn .Avstrija (foto Barbara Zabola, ZAL).